

Potlack (Jugain - 3 fts)
Marie Christine le 15-1-85
Rubrique : F.1
Cor. Jacqueline le 24.1.85
cor m.claude le 30.1.85
cor m.claude le 11.3.85
cor. Jacqueline le 13.3.85

DE EXPERIMENTELE GROEP

De activiteit, die de Experimentele Groep in het afgelopen jaar heeft ontwikkeld, heeft haar positie veel duidelijker gemaakt. Zijn wij gestart met een nog min of meer vaag grondbeginsel en een, grotendeels negatieve, kritiek op de westerse cultuur (manifest van de groep in *Reflex I*), de resultaten van onze experimenten en de ervaring, opgedaan in het contact met andere vooruitstrevende groepen, stellen ons thans in staat onze situatie en ons doel met positiever oog te bezien.

Een belangrijk keerpunt in de ontwikkeling der groep is geweest de Conférence Internationale pour l'Art d'Avant-garde te Parijs (November 1948) georganiseerd door de Franse Surréalistes Révolutionnaires. Op deze conferentie kwam een onoverbrugbare tegenstelling met de surrealisten aan het licht, waardoor de samenwerking met hen als groep door ons werd beëindigd. Direct in aansluiting hierop werd door ons, tezamen met de Belgische en Deense groepen, een nieuw internationaal contact gevestigd, dat zijn vorm kreeg in het door ons opgerichte avant-garde tijdschrift *Cobra*.

Het genoemde conflict met de surrealisten was voor al ontstaan uit onze principiële afwijzing van het idealisme als basis van de klassiek-westerse cultuur, en werd verder gevoed door het verschil in opvatting wat betreft het volk als creatieve potentie in de ontwikkeling naar een waarlijk sociale cultuur.

Weliswaar hadden ook de theoretici van de surrealistische beweging zich al gebaseerd op de filosofie van het dialectisch materialisme en waren ook zij tot de voor de hand liggende conclusie gekomen, dat ook voor de impasse waarin het verschijnsel 'kunst' zich reeds geruime tijd bevindt, de idealistische levensbeschouwing verantwoordelijk was. Maar op welke wijze komt deze idealistische wereldbeschouwing in de artistieke uitingen te voorschijn?

De idealistische wereldbeschouwing is gebaseerd op het dualisme, op de scheiding van mens, leven en maatschappij in twee tegenstrijdige factoren, die wij in het algemeen kunnen aanduiden met 'vorm' en 'in houd'. Dit dualisme, dat tal van gedaanten aanneemt (de filosofie van geest en stof, het scheiden van gedachte en gevoel, van innerlijk en uiterlijk, de tegenstelling tussen subjectief en objectief, actief en passief), dit dualisme, dat de eigenlijke grond is van het religieus idealisme, wordt door de Marxistische leer verklaard uit de scheiding der maatschappij in twee oppositionele klassen, die tegengestelde levensbelangen hebben en daardoor een tegengestelde verhouding tot de omringende wereld.

De botsing van deze levensbelangen en de daaruit ontstane wereldbeschouwingen hebben de ontwikkeling van onze cultuur een revolutionair karakter gegeven, waarin enerzijds een parasitaire klasse optreedt als bezitter en vertegenwoordiger van die cultuur, maar tevens, in haar behoefte tot bestendiging van haar positie, als de remmende factor in haar ontwikkeling en als de bron van de telkens ontstaande formalismen, terwijl anderzijds uit de behoefte aan geestelijke bevrijding van de onderdrukte klasse het volk de stimulans vormt voor de eigenlijke ontwikkeling dezer cultuur, en steeds verder het objectieve standpunt afbreekt, dat, door het telkens vestigen van nieuwe 'eeuwige waarheden' van nieuwe esthetische normen, de creatieve ontplooiing van de mens verhindert.

en est le peuple ?

Zoals Marx om deze reden reeds de filosofie vóór hem als 'burgerlijk' bestempelde, zo hebben indertijd de surrealisten begrepen, en zo begrijpen ook wij, dat de kunst evenmin gevrijwaard is gebleven voor de invloed van het idealisme. De uitdrukingsvorm die in de westerse klassenmaatschappij in zwang is gekomen, een vorm die op de imitatie en op de observatie van de natuur berust, is hiervoor kenmerkend. Het dualisme van vorm en inhoud openbaart zich in het naturalisme in een tragische botsing van scheppende fantasie en geïmiteerde werkelijkheid, van het actief gecreëerde en het passief ondergane, van objectiviteit en subjectiviteit.

Maar ook buiten het naturalisme heeft het dualistisch denken een stempel gedrukt op de artistieke ontwikkeling. Spraken wij reeds over het quasi-automatisme van de surrealistische schilderkunst, zelfs de zogenaamde non-figuratieve kunst is er een typische uitdrukking van, en ook dit inzicht van de Experimentele Groep heeft het conflict met het Centre de Documentation de l'Art d'Avant-garde verscherpt. Van het begin af aan heeft de Experimentele Groep zich scherp gekant tegen iedere objectief geformuleerde aesthetische wet, die een tegenstelling moest scheppen tussen onze uitdrukkingsbehoefte en de bevrediging daarvan, tussen de inhoud en de vorm van de kunst. Deze kunstmatige verzoening tussen de elementen van een in tragische spanning verkerend leven is van even weinig belang als een kunstmatig in stand gehouden klassevrede, die echter de spanning tussen de levensbelangen nog geenszins opheft.

Wat wel van belang is, is, dat de bevrijde mens die geen behoefte meer heeft aan onbereikbare idealen, noch aan een onbruikbaar middel om zijn werkelijkheid op een onvolmaakte wijze te imiteren, zijn werkelijke behoeften gaat kennen en bevredigen. Tot de levensbehoeften van de mens, als creatief wezen bij uitstek, behoort de vrijheid zich te kunnen uiten, en zichzelf en zijn samenleving daardoor in hun samenhang te kunnen omvatten. Daarvoor is een uitingsvorm nodig die tegelijkertijd eenvoudig, algemeen en vrij is. Zulk een uitingsvorm, zulk een *volkskunst* kan alleen geboren worden uit de natuurlijke begaafdheden van de mens, uit zijn natuurlijk vermogen om beelden en vormen tot stand te brengen. Om dit vermogen te doen ontwaken is de strijd nodig tegen ieder formalisme, tegen iedere aesthetiek.

Wij zijn nog verre van het bestaan van een cultuur waarin het gehele volk een actieve rol speelt, en het ligt niet alleen in het vermogen van de kunstenaars om daarin verandering te brengen. Maar aan de noodzaak tot een bevrijding uit de chaos is niet te ontkomen, de levensdrang die voedsel heeft geroken is niet meer te stuiten, en zoals op ieder gebied voltrekt zich thans ook op artistiek terrein een doorbraak naar een bevredigende vorm die in overeenstemming is met de behoeften van het werkende, het producerende, het scheppende volk.

Dat een kunst die werkelijk op actieve wijze door het volk wordt voortgebracht echter geen utopie is, wordt wel bewezen door de enorme creatieve potentie van het kind, waaraan men steeds meer aandacht begint te besteden. En dat de uitdrukkingswijze der kinderen parallellen vertoont met de volkskunst zoals die hier en daar rudimentair nog bestaat en onze individualistische cultuur heeft overleefd, is een bewijs te meer voor het natuurlijke en met de menselijke behoeften strokende karakter van een vrije en fantastische scheppingswijze.

Wanneer wij ons daarnaar richten, kan ons uitgangspunt momenteel geen ander zijn dan de natuur, omdat het materialisme voor ons niet alleen een filosofie, maar een levenswijze is.

De opvatting van de 'materie' als inferieur aan de 'geest' heeft in de idealistische wereldbeschouwing geleid tot een 'veredeling' van die materie, tot een schijnbare opheffing er van. Het ontstaan van een schilderkunst die alles trachtte te suggereren, behalve wat zij was: product van verf, doek, hout, is mede hierdoor te verklaren.

Een materialistische kunst zou daarentegen betekenen, een kunst die de materie aanvaardt in haar dialectiek tot de geest, en die de vormende werking van de materie op de geest de vrije teugel laat. Het realisme is echter een typische uiting van het idealisme dat de materie terugdringt tot een zuiver hulpmiddel zonder eigen leven, tot een noodzakelijk kwaad, en wanneer tegen het burgerlijk realisme al een reactie ontstond in de vorm van impressionisme, colorisme, enz., dan moeten wij vaststellen dat het juist deze reactie is die zowel abstracten als surrealistten hebben afgezworen, en daardoor hun eigen ontwikkeling op een dood spoor gebracht.

Zo hebben wij geleidelijk onze samenwerking met deze abstracten en surrealistten moeten afbreken. De experimentele kunstenaars van alle landen hebben zich thans rondom ons orgaan *Cobra* geschaard nadat het Hollandse *Reflex*, de Deense *Høst*, en de voormalige Belgische *Surréalisme Révolutionnaire* daarin werden opgenomen.

En zij allen zijn van de vaste wil bezielde hun krachten te wijden aan de opheffing van de huidige haast epidemische impotentie in het culturele leven, en aan de verdere ontwikkeling van een nieuwe cultuur in een nieuwe maatschappij.

Kroniek van kunst en Kultur
Maandblad 10 de Jaargang n° 11, novembre 1949
Constant